

VILÁG- TÖRTÉNET

15. (47.) évfolyam 2025. 2.

A HUN-REN BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

- **LÁSZLÓ SZABOLCS**
A KODÁLY-MÓDSZER NEMZETKÖZI INDULÁSA
- **KASZÁS VERONIKA**
MAGYARORSZÁG ÉS AZ ENSZ MENEKÜLTÜGYI
FŐBIZTOSSÁGÁNAK EGYÜTTMŰKÖDÉSE
A RENDSZERVÁLTOZÁS ÉVEIBEN
- **SZENTE-VARGA MÓNICA**
MAGYAROK AZ ENSZ NICARAGUI VÁLASZTÁSI
MEGFIGYELŐI MISSZIÓJÁBAN
- **LAKATOS ISTVÁN**
AZ EMBERI JOGOK HELYZETE MAGYARORSZÁGON
A KÁDÁR-KORSZAK ELSŐ ÉVTIZEDÉBEN
- **J. NAGY LÁSZLÓ**
ALBERT CAMUS, MAGYARORSZÁG ÉS AZ ALGÉRIAI HÁBORÚ
1956-BAN
- **SZEMLE**
PAPP REGINA, PALOTÁS ZSOLT, GREGOSITS GÁBOR,
BENE KRISZTIÁN ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Martí Tibor, Vámos Péter
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László, Erdődy Gábor,
Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Lovaš Eldina, Majoros István, Mihalik Béla Vilmos,
Pók Attila, Poór János

TARTALOM

Az együttműködés színterei. Magyarország és az ENSZ szervezetei (Kecskés D. Gusztáv)	173
<i>Tanulmányok</i>	
László Szabolcs: A Kodály-módszer nemzetközi indulása. A Zenei Nevelés Nemzetközi Társasága és az államszocialista magyar zeneoktatás az 1960-as években	177
Kaszás Veronika: Magyarország és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának együttműködése a rendszerváltozás éveiben	201
Szente-Varga Mónika: Magyarok az ENSZ nicaraguai választási megfigyelői missziójában	223
Lakatos István: Az emberi jogok helyzete Magyarországon a Kádár-korszak első évtizedében. Nemzetközi emberi jogi normák – belpolitikai számítások	239
J. Nagy László: Albert Camus, Magyarország és az algériai háború 1956-ban	267
<i>Műhely</i>	
Zsemlye János Konstantin: Egy különleges intézmény I. Péter cár országában. A Külügyi Utazó Kancellária a külpolitikai ügyek oroszországi intézésének gyakorlatában	283
<i>Szemle</i>	
Élő holtak (Papp Regina)	299
Abszolutizmus mint kockázatkezelés (Palotás Zsolt)	303
Magyar–latin-amerikai kapcsolatok a hidegháború elején (Gregosits Gábor)	308
A Francia Idegenlégió leghíresebb magyar altisztjei (Bene Krisztián)	311

Jelen számunkat Kecskés D. Gusztáv, Balogh Lídia és Germuska Pál szerkesztette

A Francia Idegenlégió leghíresebb magyar altisztjei¹

Annak ellenére, hogy a Francia Idegenlégió az egyik legnagyobb érdeklődéssel övezett katonai alakulat a világon, tevékenységét és tagjait sokkal több mítosz övezi a nagyközönség körében, mint amennyi megbízható tényt adnak közre róla ellenőrizhető forrásokból. Magyarországon is hasonló a helyzet, az általános sztereotípiákat bemutató könyveken kívül sokáig kevés olyan tudományos igényű munka látott napvilágot, amely segít a valóság jobb megismerésében. Szerencsére az utóbbi években pozitív változás történt ezen a téren, mivel több olyan szakmunka is megjelent, amely nem csupán az Idegenlégió tevékenységéről, hanem annak magyar tagjairól is közöl alapos kutatásokon alapuló tényszerű adatokat.² Ezzel együtt is még számos adóssága van a magyar (és a francia) történetírásnak az Idegenlégióban szolgáló magyarok azonosítását és életútjainak feltárását illetően, ezért is fontos adalékot jelent Mickaël de Prat közelmúltban írt kötete, amely három különleges magyar légiós katonai pályafutását mutatja be.

A szerző maga is hivatásos katonatisztként teljesített szolgálatot nyugdíjba vonulásáig, katonai karrierje során 14 évet töltött az Idegenlégió különböző egységeinek kötelékében, 2012-ben nyugállományba kerülésekor alezredesi rendfokozatban szerelt le. Az Idegenlégióban töltött évei akkora hatást gyakoroltak rá, hogy elhatározta, igyekszik közreadni ennek a különleges alakulatnak és főként az abban korábban szolgálatot teljesítő kiemelkedő személyiségeknek a történetét. Elhatározását teljesítve, a témakörnek számos kötetet szentelt, melyek sorában a jelen írásban bemutatott legújabb – 2024-ben megjelent – műve immáron a nyolcadik.

Általánosságban elmondható, hogy a magyar kutatókat jobban foglalkoztatja az Idegenlégió kötelékében szolgálatot teljesítő magyar önkéntesek története, mint francia kollégáikat, mégis akad néhány kivétel ez alól a szabály alól. Az alakulat 1831-es megalakítása óta mindig voltak olyan légiósok, akik – nemzetiségüktől függetlenül – harctéri teljesítményükkel kiemelkedtek a többiek közül, és kiérdemelték, hogy az Idegenlégió saját hőseiként tekintsen rájuk és számos formában emlékezzen meg róluk, valamint tiszttelegen emlékülk előtt. Ezek sorába tartozik az a három magyar származású önkéntes is, akik a második világháborút követően jelentkeztek az alakulat kötelékébe, rövid időn belül kitüntek társaik közül, számos kitüntetéssel és altiszt kinevezéssel ismerték el folyamatos helytállásukat a gyarmati hadszíntereken, majd pedig néhány nap eltéréssel estek el az algériai háborúban 1959-ben. Tekintettel arra, hogy az Idegenlégió – mint a kötet is érzékletesen bizonyítja – a mai napig

1 Mickaël de Prat: « Combien sont tombés... » Valkó – Szüts – Tasnády. Loudéac, Decograph, 2024. 303 p.

2 NóvÉ Béla: *Patria Nostra. '56-os menekült kamaszok a Francia Idegenlégióban*. Bp., 2016.; Biró Aurél: *Magyarok a Francia Idegenlégióban. Az indokínai háborúban (1946–1954) elesettek és túlélők emlékezete. Adattár a magyar légiósokról*. Bp., 2024.

nagy becsben tartja emléküket, a magyar olvasóközönségnek is érdemes közelebbről megismerkednie a három kivételes katona életútjával, valamint emlékezetükkel a francia haderőn belül.

Valkó János 1925. szeptember 20-án született Balmazújvárosban. A második világháború idején elveszítette szüleit, majd a nyugat felé menekülő lakosság soraiban Franciaországig jutott, ahol 1946. március 4-én Strasbourgban jelentkezett az Idegenlégióba. Az orvosi vizsgálat tanúsága szerint a 166 centiméter magas Valkó legyengült fizikai állapotban volt, de a francia haderőnek minden újoncra szüksége volt annak érdekében, hogy visszaállítsa fennhatóságát a gyarmati területeken, így őt is Észak-Afrikába irányították kiképzésre. Gyorsan kitűnt társai közül intelligenciájával és szorgalmával, ezért kiegészítő képzés után 1946 novemberében őrzetői rendfokozatot kapott, majd ezt követően az 1. légios gyalogezred kötelékében az újoncok kiképzésében való közreműködéssel bízták meg, amiben szerepet játszott gyorsan javuló franciatudása mellett német- és magyar nyelv-ismerete is.

Teljesítménye elismeréseképpen 1947. november 1-én őrmesteri kinevezést kapott, majd 1948 márciusában Indokínába irányították, ahol 1946 decembere óta súlyos harcok zajlottak a felkelők és a francia gyarmati erők között. Valkó a délkelet-ázsiai francia gyarmat északi részén található Tonkinban állomásozó 3. légios gyalogezred 1. zászlóaljában folytatta szolgálatát. 1949 februárjában kapta első kitüntetését (Tengerentúli Hadikeresztet) egy rajtaütés során tanúsított helytállásáért, miközben meg is sebesült. A kitüntetést két további hasonló elismerés egészítette ki 1950 áprilisáig, amikor kétéves tengerentúli szolgálata véget ért. A harcedzett őrmester visszatérhetett Észak-Afrikába, ahol önként jelentkezett egy újabb indokínai küldetésre, így 1951 januárjában már ismét a 3. gyalogezred kötelékébe tartozott, de ezúttal a 3. zászlóaljban teljesített szolgálatot egy aknavetőszakasz parancsnokaként. Az év folyamán két újabb kitüntetéssel és törzsőrmesteri kinevezéssel ismerték el harctéri teljesítményét. Többször kérte indokínai szolgálata meghosszabbítását, folyamatosan bevetésen volt a konfliktus végéig, 1954 áprilisában önként jelentkezett és részt vett a Dien Bien Phu térségében vívott csatában, amelynek gyászos kimenetele után fogságba esett. Augusztusban szabadult ki a vietnami fogságból. Az indokínai harcok mérlege két sebesülés, hét kitüntetés, valamint többszöri előléptetés volt, végül főtörzsőrmesterként tért vissza Algériába 1954 végén.

Egy hosszabb eltávozás után Valkó az altisztek kiképzésében kapott szerepet az 1. légios gyalogezred algériai kiképzőközpontjában, ahol elsősorban az aknavetők kezelését oktatta. 1955 októberében megházasodott, ugyanakkor az egyre romló biztonsági helyzet miatt gyakran kellett részt vennie az algériai felkelők ellen indított akciókban is. 1956 augusztusában szolgálatai elismeréseképpen a Becsületrend lovagi fokozatával tüntették ki, novemberben pedig családi öröm is érte, mivel kislánya született. 1957 végén kérte, hogy harcoló alakulathoz osszák be, így 1958 elején az 5. gyalogezred 3. zászlóaljába került Algéria nyugati részén. Harctéri teljesítménye itt is kiemelkedő volt, szakaszával minden összecsapásban eredményesen vett részt, amit nem csupán újabb kitüntetéssel, hanem 1958 októberében főtörzszászlósi kinevezéssel ismertek el. Ez kivételesen magas rendfokozat volt ilyen fiatal életkorban. 1959. május 5-én egy bevetésen öt társával együtt helikopter-balesetben életét veszítette, maradványait Szidi-bel-Abbeszben helyezték örök nyugalomra.

Szűcs (franciásan Szüts) István 1925. augusztus 18-án született Diósdon, a világháborút követően pedig Franciaországba került, ahol néhány nappal 20. születésnapját követően, 1945. augusztus 28-án jelentkezett az Idegenlégióba. A 172 centiméter magas, kék szemű és barna hajú fiatalember vékony testalkatú volt, de egészséges, így az orvosi vizsgálatot követően felvették az alakulatba. Algériai kiképzésének befejezése után 1946 januárjá-

ban áthelyezték a Tunéziában állomásozó 13. légiós könnyűdandár kötelékébe, amelyet egy hónappal később útnak indítottak Indokína felé. Az alakulat – amelynek Szűcs az 1. zászlóaljában teljesített szolgálatot – a francia gyarmat déli részén, Kokinkínában kezdte meg tevékenységét 1946 márciusában. A magyar származású légiós számos kisebb összecsapásban vett részt, gyakran kitűnt hidegvérével és elszántságával, így augusztusban megkapta első kitüntetését (Bronzcsillaggal ékesített Tengerentúli Hadikeresztet), 1947. január 1-én pedig első osztályú közlegénnyé léptették elő (a magyar hadseregben a honvéd és az őrvezető közötti rendfokozat). 1948 márciusában egy rajtaütés során megsebesült, de sebesülése ellenére is eredményesen folytatta a küzdelmet, amit a francia hadvezetés egy újabb kitüntetéssel jutalmazott, június 1-én pedig jól megérdemelt őrvezetői kinevezése is megérkezett. 1949. január 1-én szakaszvezetői rendfokozatba léptették elő, majd még ugyanebben a hónapban újabb kitüntetéssel jutalmazták harctéri tevékenységét, mivel eredményesen irányította a rábízott embereket. Júliusban véget ért indokínai szolgálata, ezért visszairányították Algériába, majd Marokkóba, ahol altiszti tanfolyamon vett részt, majd 1950 áprilisában őrmesteri rendfokozatot kapott.

Önként jelentkezett újabb indokínai küldetésre, így 1951 januárjában már Tonkinban szállt partra, ahol a 3. légiós gyalogezred 4. zászlóaljában folytatta szolgálatát. Tapasztalatának és bátorságának köszönhetően sikeresen vezette embereit a kisebb-nagyobb összecsapásokban, vezetői képességeit pedig decemberben újabb kitüntetéssel ismerték el. A főleg indokínai önkéntesekből álló egységet vezető fiatal altiszt fáradhatatlanul és eredményesen végezte feladatait, amit 1952 folyamán két újabb kitüntetéssel, 1953 júliusában pedig törzsőrmesteri kinevezéssel jutalmaztak. Szűcs a konfliktus lezárásáig folyamatosan részt vett a felkelők elleni harcban, majd alakulatával 1954 novemberében kivonták Délkelet-Ázsiából, hogy visszatérjen a Légió központjába, Algériába. Közel hét éven keresztül tartó indokínai tevékenységét előléptetései mellett összesen tíz kitüntetéssel ismerték el.

Algériában alakulatát az ország nyugati részén vetették be, ahol számos alkalommal vett részt az ország függetlenségéért küzdő felkelők elleni harcokban. 1956-ban két alkalommal is kitüntették harctéri teljesítményéért, egy alkalommal pedig meg is sebesült, de rövid időn belül visszatért egységéhez. A parancsnokság nagyra értékelte elkötelezettségét, helytállását és vezetői képességeit, így augusztusban főtörzsőrmesternek nevezte ki. 1959 áprilisában a Becsületrend lovagi fokozatát is elnyerte. Május 11-én súlyosan megsebesült, négy nappal később pedig elhunyt. Az összesen 15 kitüntetéssel rendelkező altiszt sírja az észak-algériai Miliana város temetőjében található.

Tasnády László 1927. február 9-én született Budapesten, az Idegenlégióba pedig 1946. augusztus 8-án jelentkezett, tehát ő volt a legfiatalabb a három magyar önkéntes közül. Mivel még nem volt 20 éves, a toborzótiszt egy évvel idősebbnek tüntette fel a papíron, ezért sok helyen 1926-os születési dátummal szerepel. A barna hajú, szürkéskék szemű Tasnády csupán 166 centiméter magas volt, ugyanakkor jó fizikummal rendelkezett, ami minden bizonnyal szerepet játszott abban, hogy decemberben már útnak is indították Indokínába. A frissen kiképzett újoncot a 2. légiós gyalogezred 1. zászlóaljába osztották be, amely Tonkinban állomásozott. Személyi aktája szerint felettesei jó katonának tartották, csupán azt rótták fel neki, hogy hajlamos volt honfitársai társaságában tölteni az idejét, akik néha rossz hatást gyakoroltak rá. 1948 márciusában kitüntették a harcmezőn nyújtott teljesítményéért. 1949 elején első osztályú közlegénnyé, majd a szükséges tanfolyamok elvégzése után szeptemberben őrvezetővé léptették elő, amit 1950 márciusában már egy őrmesteri kinevezés is követett, mindez jól jelzi a parancsnokság belé vetett bizalmát. 1950 nyarán visszarendelték Algériába, hogy kipihenhesse a hosszú tengerentúli szolgálat fáradalmait.

Tasnády a kötelező szabadsága után azonnal jelentkezett egy újabb indokínai bevetésre, így 1951 elején már ismét Indokínában teljesített szolgálatot – ezúttal a 3. légiós gyalogezred 3. zászlóaljában. Új egységében is hamar elismerést vívott ki, a szakaszát vezető hadnagy őt jelölte ki helyettesének az altisztek közül, októberben pedig újabb kitüntetést kapott harctéri helytállásáért. 1952 áprilisában már saját szakaszát vezette, ennek élén vett részt novemberben a sikeres Na San-i csatában, amelyet követően felterjesztették törzsőrmesteri rendfokozatra, kinevezése 1953 júniusában lépett életbe. 1953-ban számos kitüntetéssel ismerték el eredményes szolgálatát, egy alkalommal pedig könnyebben meg is sebesült. 1954 februárjában visszairányították Algériába, ahol azonnal jelentkezett újabb indokínai szolgálatra, ezzel egy időben pedig kérte áthelyezését a Légio valamelyik ejtőernyős alakulatához, mivel ezek kötelékében sok korábbi bajtársa teljesített szolgálatot. Az átképzés elvégzése után decemberben már újból Indokínában volt, ahol az 1. légiós ejtőernyős zászlóaljhoz osztották be, azonban a harcok végleges lezárultával az egységet 1955 februárjában áthelyezték Algériába, ahol a kialakult helyzet miatt nagy szükség volt rá. Tasnády eddigre már számos alakulatot megjárta harcedzett veterán volt, akinek a teljesítményét hat kitüntetéssel és szakaszparancsnoki beosztással ismerték el.

1955 szeptemberében bevetés közben súlyosan megsebesült, ezért hosszú lábadozás után csak 1956 elején állhatott újból szolgálatba. Parancsnoka utasítására az alakulat újoncainak kiképzésével foglalkozott, valamint vizsgáira készült, amelyeket sikerrel teljesített, ezért augusztus 1-én főtörzsőrmesteri kinevezést kapott. November folyamán egységével részt vett a Szezei-csatorna elfoglalásában, majd decemberben visszatért Algériába bajtársaival. A katonai akciók sűrűn követték egymást, háromszor meg is sebesült, ugyanakkor számos alkalommal kitüntették. A kitüntetések közül a legjelentősebb a Becsületrend lovagi fokozata volt 1958. április 30-án. Alig egy évvel később, 1959. május 14-én fejlővést kapott, és a helyszínen életét veszítette.

Posztumusz kitüntették a Becsületrend tiszti fokozatával, ugyanakkor halála a parancsnokságot is megrázta, mert tíz napon belül ő volt a harmadik olyan magyar származású légiós, aki a legmagasabb kitüntetések birtokosaként és az Idegenlégió altisztjeinek példaképeként elesett a harcmezőn. Május 22-én nagyszabású ünnepséget rendeztek tiszteletükre Szidi-bel-Abbeszben, a Légio központi támaszpontján, ahol megemlékeztek róluk és tisztelegtek kivételes pályafutásuk előtt, miközben Tasnádyt örök nyugalomra helyezték az alakulat temetőjében. Ugyanezen év novemberében külön tárolót avattak az Idegenlégió Múzeumban, amely a három altiszt összes kitüntetését őrzi, valamint felidézi a Légio összes tagja számára mind a mai napig például szolgáló életútjukat. Emlékezetüket azóta is ápolják nem csupán az Idegenlégióban, hanem a francia haderőben is. 1974-ben Szűcs Istvánról nevezték el az Idegenlégió Guyanában található kiképzőtáborát, az 1970-es évek második felében a francia hadsereg altisztjeit képző Saint-Maixent Katonai Iskola egy-egy évfolyama választotta névadójának a három altisztet, a 2000-es években pedig az Idegenlégió altisztjeöltjeinek egy-egy évfolyama járt el ugyanígy.

Az információgazdag és olvasmányos kötetet számos, különböző levéltári és magángyűjteményekből származó fotó egészíti ki, amelyek közelebb hozzák a bemutatott személyeket és eseményeket az olvasóhoz. Szintén nagy segítséget jelentenek a hadműveletek jobb megértéséhez a térképek, az ábrák, a mellékletek, valamint a katonai rövidítések magyarázatát tartalmazó lista. A kötet nyilvánvaló módon elsősorban levéltári forrásokra támaszkodva íródott – noha ezek pontos jelzetei nem szerepelnek a kiadványban –, a téma iránt érdeklődők számára azonban hasznos lehet a bibliográfia, amely kiegészítő információkkal szolgál.

Fontos kiemelni, hogy a szerző nem csupán a három életút bemutatására szorítkozik, hanem ezeket megfelelő kontextusba helyezve nagy vonalakban felvázolja a politikai és katonai helyzetet is a különböző hadszíntereken, ahol a magyar önkéntesek szolgáltak, így ezekről is átfogó képet ad. Hasonlóval megpróbálkozik a magyar viszonyok vonatkozásában is, ami a francia olvasók számára minden bizonnyal informatív és hasznos, magyar szemmel nézve ugyanakkor meglehetősen leegyszerűsítő képet eredményez, és nem hoz érdemi új információkat a hazai olvasók számára (például Budapest nevének elmagyarázása). A könyv igazi érdeme abban áll, hogy egyéni életutakon keresztül bemutatja a francia–magyar katonai kapcsolatok egy érdeklődésre méltán számot tartó fejezetét, amely nem csupán a francia olvasóközönség többsége számára lehet újdonság, hanem a magyar olvasóknak is, akiknek valószínűleg nem nyílt még lehetőségük ilyen mélységben megismerkedni a második világháborút követő időszakban a Francia Idegenlégióban szolgálatot vállaló magyar önkéntesek életútjaival. Fontos kiemelni, hogy a levéltári forrásokon alapuló részletgazdag leírásoknak köszönhetően a kötetet a kutatók is haszonnal forgathatják, mivel számos olyan információ található benne, amely egyébként nehezen lenne hozzáférhető franciaországi kutatások nélkül.

*Bene Krisztián**

* A szerző a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar Francia Tanszékének tanácskezelő egyetemi docense (7624 Pécs, Ifjúság útja 6., bene.krisztian@pte.hu).

CONTENTS

Areas of Cooperation: Hungary and UN Organisations (Gusztáv Kecskés D.)	173
<i>Studies</i>	
Szabolcs László: The International Launch of the Kodály Method: The International Society for Music Education and Hungarian State Socialist Music Education in the 1960s	177
Veronika Kaszás: Hungary and the United Nations High Commissioner for Refugees: Cooperation at the End of the Cold War	201
Mónika Szente-Varga: Hungarians in the UN Election Observer Mission in Nicaragua	223
István Lakatos: The Human Rights Situation in Hungary in the First Decade of the Kádár Era: International Human Rights Standards – Calculations in Domestic Policy	239
László J. Nagy: Albert Camus, Hungary and the Algerian War in 1956	267
<i>Workshop</i>	
János Konstantin Zsemlye: A Special Institution in the Country of Tsar Peter I: The “Foreign Affairs Traveling Chancellery” in the Practice of Managing Foreign Policy Affairs in Russia	283
<i>Book Reviews</i>	
The Vitality of the Dead in Medieval Societies (Regina Papp)	299
Absolutism as Risk Management (Zsolt Palotás)	303
Hungarian–Latin American Relations at the Beginning of the Cold War (Gábor Gregosits)	308
The Most Famous Hungarian Non-commissioned Officers of the French Foreign Legion (Krisztián Bene)	311

Ára: 900 Ft
Előfizetőknek: 600 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszáman: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.,
telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2025. évi megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap
és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja.

Nemzeti
Kulturális
Alap

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET